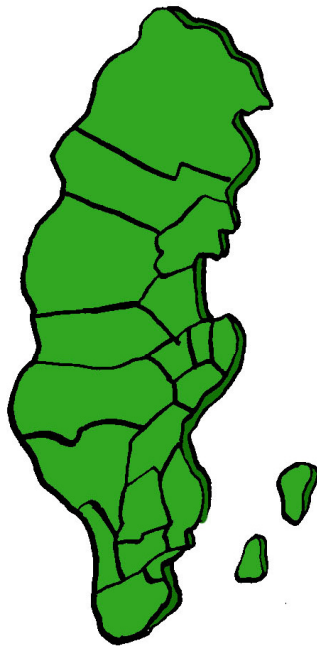

Olika vård beroende på var i Sverige man bor

**Information om och behandling av
Parkinsons sjukdom i Sverige**

April 2011

Förord

Under hösten 2010 genomförde Parkinsonförbundet en enkätundersökning för att utreda hur information och behandling av Parkinsons sjukdom ser ut i olika delar av Sverige i dag. Frågorna rör framförallt behandlingar för patienter med långt framskriden Parkinsons sjukdom och är en del av Europeiska Parkinsonfederationen, European Parkinson's Disease Association (EPDA), pågående kampanj för Parkinsons sjukdom. I denna rapport har vi valt att kategorisera patienter med långt framskriden Parkinsons sjukdom som *i komplikationsfas*.

Syftet med undersökningen var att kartlägga regionala skillnader i tillgång till information om olika behandlingsalternativ samt behandling av Parkinsons sjukdom. Dessvärre visade undersökningen inte bara på regionala skillnader, utan även att sjukvården är dålig på att informera Parkinsonpatienter om vilka behandlingsalternativ det finns för Parkinsons sjukdom.

Exempelvis anger bara var tredje patient i undersökningen att deras behandlande läkare eller sköterska varit den främsta källan till information om vilka behandlingsalternativ som finns att tillgå för framskriden Parkinson.

Detta trots att rätt behandling kan öka livskvaliteten både för den enskilda individen och för anhöriga. Med rätt behandling blir Parkinsonpatienter även en mindre belastning för sjukvården vilket i förlängningen innebär en besparing för samhället.

Allra mest skrämmande är att patienter från alla län utom Dalarna och Värmland anger att de har blivit nekade behandling för att deras behandlande läkare ansett att det var för dyrt. Totalt anser 46 personer att de blivit nekade behandling på grund av ekonomiska skäl. Detta trots att hälso- och sjukvårdslagen tydligt anger att alla har rätt till lika vård och behandling.

Alla Parkinsonpatienter har rätt till lika vård, oavsett om man bor i Stockholm eller i Blekinge!

Karl-Gunnar Skoog
Förbundsordförande
Parkinsonförbundet

Johan Lökk
Professor och överläkare på Geriatriska Kliniken
Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge,

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	4
Analys	5
Om undersökningen.....	6
Behandlande läkare	8
Kallad till läkarbesök.....	11
Kallad till läkarbesök per län	12
Dosering av medicin.....	13
Nöjd med medicinering.....	16
Nöjd med medicinering per län	18
Upplevd hälsa	19
Känner till behandling.....	22
Information från behandlande läkare	29
Intresserad av att utredas för behandling	33

Sammanfattning

- Variationerna mellan vilken typ av specialist Parkinsonpatienter får träffa är stor mellan länen. I Halland får 96 procent av patienterna träffa en neurolog. Detta kan jämföras med Jönköpings län där bara cirka hälften av patienterna, 52 procent, får träffa en neurolog. I Norrbotten är drygt var tionde patient, 11 procent, hänvisad till en allmänläkare som oftast inte har specifik kunskap om Parkinsons sjukdom.
- I Stockholms län får Parkinsonpatienterna träffa sin läkare nästan dubbelt så ofta (2,1 gånger per år) som patienterna i Gävleborg, Blekinge och Jämtland. Även i Skåne och Västra Götaland får patienterna träffa sin läkare nästan två gånger per år.
- Knappt en av tio respondenter är mycket nöjd med sin medicinering. I gruppen i komplikationsfas är knappt en av tjugo mycket nöjd. 13 procent av det totala antalet respondenter anger att de är missnöjda eller mycket missnöjda med sin medicinering. Motsvarande siffra för de patienter som ingår i gruppen i komplikationsfas är 20 procent.
- Var tredje patient i undersökningen, 33 procent, upplever sin hälsa som bra eller mycket bra. Något färre, 27 procent, bedömer sin hälsa som dålig eller mycket dålig. Bland de patienter i komplikationsfas upplever nästan fyra av tio, 38 procent, att deras hälsa är dålig eller mycket dålig.
- Större delen av patienterna i undersökningen har hört talas om någon av behandlingarna hjärnkirurgi/DBS, 76 procent, infusionsbehandling med Apomorfin pump, 64 procent, och infusionsbehandling med Duodopa pump, 69 procent. I gruppen i komplikationsfas var kännedomen om behandlingsalternativen ännu högre.
- Bara knappt var sjätte patient i Västmanland, 13 procent har fått informationen från sin läkare. Bara 3 procent i Västmanland har först fått information från sin behandlande sköterska. Detta kan jämföras med Gotland där 36 procent fått informationen från sin läkare och lika många anger den behandlande sköterskan som källan de först fått information från.
- Patienterna har fått information om de olika behandlingsalternativen för framskriden Parkinson från många olika källor. En av fem, 21 procent, har först fått informationen om behandlingarna via TV eller dagspress. Knappt var tionde, 8 procent, har fått information från internet och var fjärde, 25 procent, via en patientträff. Den vanligaste källan till information är Parkinsonjournalen.
- Mer än fyra av fem patienter, 84 procent, har inte fått information av sin läkare om infusionsbehandling med Apomorfin pump som ett behandlingsalternativ. Motsvarande siffra för infusionsbehandling med Duodopa pump är 83 procent och för hjärnkirurgi/DBS 77 procent. När det gäller patienterna i komplikationsfasgruppen har drygt sju av tio inte fått information från sin läkare gällande vilka behandlingsalternativ som finns. Detta trots att rätt behandling är avgörande för livskvaliteten för de patienter som har långt framskriden Parkinsons sjukdom.
- I samtliga län utom Dalarna och Värmland har patienter nekats behandling på grund av ekonomiska skäl. Totalt har 46 personer i Sverige nekats behandling med hänvisning till ekonomiska skäl. Det vanligaste skälet till att man nekats behandling är att den behandlande läkaren anser att man inte är tillräckligt sjuk.

Analys

I denna analys har resultatet av olika frågor i enkäten jämförts för att se om det finns kopplingar mellan hur ofta man blir kallad till sin läkare, den upplevda hälsan och hur nöjd man är med sin medicinering och behandling. Längre fram i rapporten redovisas svaren från respektive fråga enskilt.

De län där patienterna i undersökningen kallas till sin läkare mest sällan är Gävleborg, Norrbotten, Blekinge, Jämtland, Uppsala, Västmanland, Västernorrland och Dalarna. Dessa är i högre grad också de län där det finns störst missnöje bland patienterna.

Jämtländska patienter med dålig hälsa tar oftare medicin än andra

Av förklarliga skäl finns det ett samband mellan patienter som enligt enkäten upplever sin hälsa som dålig eller mycket dålig och det dagliga tablettintaget. De patienter som tar medicin fem eller fler gånger per dag har ofta en längre framskriden sjukdom.

I Jämtland uppger nästan var tredje patient som tar medicin fem eller fler gånger dagligen att de har ett dåligt eller mycket dåligt hälsotillstånd. I Halland, Blekinge, Dalarna och Västmanland är motsvarande siffra att var fjärde av dem som tar mediciner ofta uppger att de mår dåligt. Dessa siffror sammanfaller tämligen väl med hur ofta patienterna blir kallade av sin behandlande läkare. Blekinge, Dalarna och Jämtland tillhör de län där patienterna anger att de kallas till sin läkare minst antal gånger.

Patienter från Norrbotten med dålig hälsa får träffa läkare mer sällan

Hur ofta man träffar sin läkare tycks spela in för hur man mår som patient. Generellt sett tycks de patienter som träffar sin läkare mer sällan uppleva sin hälsa som sämre.

Respondenter i Norrbotten, Gävleborg, Västmanland och på Gotland som uppger att de har en dålig eller mycket dålig hälsa träffar sin läkare mer sällan än andra patienter i samma region. Exempelvis kallas de norrbottningar som upplever att de har dålig hälsa till sin behandlande läkare i genomsnitt 0,9 gånger per år. Detta kan jämföras med samtliga respondenter i Norrbotten som anger att de kallas till sin läkare 1,2 gånger per år. Riksgenomsnittet för hur ofta man blir kallad till sin behandlande läkare är 1,7 gånger per år.

I vissa län tycks patienter må dåligt trots att de har kallats till sin läkare oftare än de som mår bättre. Exempelvis patienter från Kronoberg mår dåligt fastän de har kallats till sin läkare 2,4 gånger per år jämfört med samtliga i länet som kallas i genomsnitt 1,8 gånger per år.

Patienter från Västernorrland som mår dåligt är också mest missnöjda med sin medicinering

Enkätsvaren visar att de respondenter från Västernorrland, Västmanland och Blekinge som upplever sin hälsa som dålig eller mycket dålig också är mest missnöjda med sin medicinering. Nära hälften dessa patienter är missnöjda eller mycket missnöjda med medicineringen. Detta kan jämföras med att endast drygt var tionde patient av alla respondenter är missnöjda eller mycket missnöjda med sin medicinering. Även dessa uppgifter sammanfaller med de län där patienterna kallas mer sällan till sin behandlande läkare.

Om undersökningen

Syftet med undersökningen var att kartlägga om det finns regionala skillnader i behandlingsalternativ, informationstillgänglighet och livskvalitet för Parkinsonpatienter i Sverige.

Undersökningen genomfördes i form av en postal enkät som skickades ut hösten 2010 till 4 886 Parkinsonpatienter som är medlemmar i Parkinsonförbundet. Enkäten besvarades av 3 327 personer i hela landet, vilket innebär en svarsfrekvens på 68 procent. Alla svar var helt anonyma. 39 procent av de svarande kategoriseras som patienter med långt framskriden Parkinsons sjukdom, i rapporten kallad *I komplikationsfas*. För att tillhöra den gruppen ska patienten uppfylla samtliga kriterier nedan:

- Diagnostiserad med Parkinsons sjukdom för minst fem år sedan
- Tar Parkinsonläkemedel fem eller fler gånger per dag
- Upplever dagligen och under minst två timmar, något av följande: bristande effekt mellan tablettintag, oförutsägbar effekt, ofrivilliga rörelser och smärtsamma kramper (dystonier)

Genomsnittsåldern för respondenterna var 71 år. Den yngsta svarande var 35 år och den äldsta 100 år. 57 procent av de svarande var män och 43 procent var kvinnor, vilket motsvarar könsfördelningen av Parkinsonpatienter i Sverige.

Respondenterna har fått sina diagnoser mellan 1950 och 2010. I genomsnitt har de varit diagnostiserade med Parkinsons sjukdom sedan år 2000, vilket innebär att den genomsnittliga sjukdomsdurationen var 10 år när respondenterna svarade på undersökningen.

Undersökningen är en del av EPDA:s awareness-kampanj om Parkinsons sjukdom och stöds av många organisationer samt får finansiellt bidrag från flera företag. Exempel på organisationer och företag som stödjer kampanjen är Abbott Products Operations AG, Association of Physiotherapists in PD Europe (APPDE), Cure Parkinson's Trust (CPT), European Federation of Neurological Associations (EFNA), European Federation of Neurological Societies (EFNS), Medtronic, Medtronic Foundation, Merck Serono, National Tremor Foundation (Storbritannien), St. Jude Medical, UCB Pharma S.A, World Federation of Neurology (WFN) och WHO:s arbetsgrupp för Parkinsons sjukdom.

Enkäten är godkänd av Centrala Etikprövningsnämnden.

Län	Antal respondenter	Andel respondenter i komplikationsfas per län	Beräknat antal Parkinson-patienter per län	Andel svarande patienter per län	Invånare per län
Blekinge	50	40 %	326	15 %	153 298
Dalarna	109	41 %	589	19 %	277 085
Gotland	27	44 %	122	22 %	57 259
Gävleborg	118	37 %	588	20 %	276 590
Halland	127	43 %	636	20 %	299 228
Jämtland	51	39 %	269	19 %	126 610
Jönköpings län	128	42 %	716	18 %	336 844
Kalmar län	70	36 %	497	14 %	233 583
Kronoberg	85	33 %	391	22 %	183 872
Norrbottn	84	27 %	529	16 %	248 635
Skåne	428	39 %	2640	16 %	1 242 079
Stockholms län	584	34 %	4358	13 %	2 050 192
Södermanland	91	38 %	575	16 %	270 455
Uppsala län	132	36 %	713	19 %	335 623
Värmland	111	41 %	581	19 %	273 464
Västerbotten	149	34 %	551	27 %	259 191
Västernorrland	127	40 %	516	25 %	242 768
Västmanland	104	52 %	537	19 %	252 497
Västra Götaland	491	43 %	3357	15 %	1 579 137
Örebro län	74	53 %	596	12 %	280 182
Östergötland	120	42 %	913	13 %	429 728
Icke angivet	67	36 %			
Riket	3 327	39 %	20 000	17 %	9 408 320

Behandlande läkare

Vilken specialitet har den läkare som behandlar din Parkinson?

	Neurolog	Geriatriker	Allmänläkare	Annat
Totalt	2846	304	244	112
I komplikationsfas	1117	142	79	43

I tabellen ovan redovisas antal patienter som angett vilken specialitet deras läkare har. Patienterna kan ha angett flera svarsalternativ.

	Neurolog	Geriatriker	Allmänläkare	Annat
Totalt	86 %	9 %	7 %	3 %
I komplikationsfas	86 %	11 %	6 %	3 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen mellan specialiteter i de olika grupperna. Patienterna kan ha angett flera svarsalternativ.

Kommentar riket:

Det viktigaste är att Parkinsonpatienter får träffa en specialist på Parkinsons sjukdom som behandlande läkare. Detta kan vara en Parkinsonkunnig neurolog eller geriatriker. Nära nio av tio Parkinsonpatienter, 86 procent, får träffa en neurolog. Detta gäller såväl för samtliga patienter som deltagit i undersökningen som för den mindre komplikationsfasgruppen.

Andel patienter som får träffa en neurolog – ranking per län

Län	Neurolog
Jönköpings län	52 %
Västernorrland	67 %
Södermanland	73 %
Dalarna	81 %
Norrbottn	81 %
Uppsala län	81 %
Östergötland	83 %
Jämtland	84 %
Västerbotten	85 %
Skåne	86 %
Västmanland	87 %
Kalmar län	87 %
Blekinge	88 %
Gävleborg	89 %
Kronoberg	89 %
Västra Götaland	90 %
Örebro län	91 %
Stockholms län	92 %
Gotland	93 %
Värmland	95 %
Halland	96 %

Patienterna kan ha angett flera svarsalternativ.

Kommentar län:

Variationerna mellan vilken typ av specialist Parkinsonpatienter får träffa är stor mellan länen. Oavsett om patienten får träffa en neurolog eller en geriatiker är det viktigaste att läkaren är specialist på Parkinsons sjukdom.

I Halland får 96 procent av patienterna träffa en neurolog, följt av Värmland med 95 procent och Gotland med 93 procent. Detta kan jämföras med Jönköpings län där bara cirka hälften av patienterna, 52 procent, får träffa en neurolog. Andra län där patienter i lägre grad träffar en neurolog är Västernorrland med 67 procent och Södermanland med 73 procent. Gemensamt för dessa län är att en större andel patienter får träffa geriatiker än i övriga landet.

I Norrbotten är drygt var tionde patient, 11 procent, hänvisad till en allmänläkare som oftast inte har specifik kunskap om Parkinsons sjukdom. Andra län där knappt var tionde patient får träffa en allmänläkare är Blekinge, 10 procent, samt Gävleborg, 8 procent, Uppsala län, 8 procent och Västmanland 8 procent. (Se tabell på nästa sida.)

Andel patienter som får träffa en neurolog per län

Landsting	Neurolog	Geriatriker	Allmänläkare	Annat
Blekinge	88 %	2 %	10 %	2 %
Dalarna	81 %	14 %	5 %	2 %
Gotland	93 %	4 %	4 %	0 %
Gävleborg	89 %	2 %	8 %	2 %
Halland	96 %	0 %	2 %	0 %
Jämtland	84 %	4 %	6 %	6 %
Jönköpings län	52 %	50 %	1 %	4 %
Kalmar län	87 %	10 %	3 %	1 %
Kronoberg	89 %	1 %	7 %	4 %
Norrbottn	81 %	6 %	11 %	4 %
Skåne	86 %	9 %	3 %	2 %
Stockholms län	92 %	5 %	3 %	1 %
Södermanland	73 %	19 %	2 %	8 %
Uppsala län	81 %	5 %	8 %	4 %
Värmland	95 %	0 %	3 %	2 %
Västerbotten	85 %	15 %	3 %	1 %
Västernorrland	67 %	36 %	5 %	3 %
Västmanland	87 %	5 %	8 %	2 %
Västra Götaland	90 %	3 %	5 %	2 %
Örebro län	91 %	3 %	4 %	0 %
Östergötland	83 %	13 %	3 %	0 %
Riket	84 %	10 %	5 %	2 %

I tabellen redovisas länsvis den procentuella andelen patienter som angett vilken specialitet deras läkare har. Patienterna kan ha angett flera svarsalternativ, om de både träffar en geriatriker och en neurolog.

Kallad till läkarbesök

Hur ofta blir du kallad till din behandlande läkare (antal gånger per år)?

Antal gånger	
Totalt	1,7
I komplikationsfas	1,8

I tabellen ovan redovisas genomsnittligt antal gånger per år som patienter blir kallade till sin läkare.

Kommentar riket:

Patienterna i komplikationsfas träffar sin läkare marginellt oftare än det totala antalet respondenter, 1,8 gånger, vilket kan jämföras med 1,7 gånger per år för den totala gruppen.

Kallad till läkarbesök per län

Landsting	Genomsnitt
Gävleborg	1,1
Norrbottn	1,2
Blekinge	1,2
Jämtland	1,3
Uppsala	1,4
Västmanland	1,4
Västernorrland	1,4
Dalarna	1,4
Örebro	1,4
Jönköping	1,5
Gotland	1,5
Södermanland	1,6
Västerbotten	1,6
Värmland	1,7
Kalmar	1,7
Östergötland	1,8
Halland	1,8
Kronoberg	1,8
Skåne	1,9
Västra Götaland	1,9
Stockholm	2,1
Riket	1,7

I tabellen ovan redovisas genomsnittligt antal gånger per år som patienter blir kallade till sin läkare per län.

Kommentar län:

I Stockholms län får Parkinsonpatienterna träffa sin läkare nästan dubbelt så ofta som patienterna i Gävleborg, Norrbotten och Blekinge. Även i Skåne och Västra Götaland får patienterna träffa sin läkare nästan två gånger per år.

Dosering av medicin

Vid hur många tillfällen per dag tar du någon typ av läkemedel som är avsett att behandla din Parkinson?

	0 ggr	1-4 ggr	5-9 ggr	>10 ggr
Totalt	32	1376	1696	172
I Komplikationsfas	0	0	1161	139
Övriga patienter	32	1376	535	33

I tabellen ovan redovisas antal gånger per dag som patienter tar läkemedel.

	0 ggr	1-4 ggr	5-9 ggr	>10 ggr
Totalt	1 %	41 %	51 %	5 %
I komplikationsfas	0 %	0 %	89 %	11 %
Övriga patienter	2 %	70 %	27 %	2 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen för antal gånger per dag som patienter tar läkemedel.

Kommentar riket:

Mer än hälften, 56 procent, av de patienter som ingick i undersökningen tar medicin mer än fem gånger per dag. Samtliga patienter i komplikationsfas tar medicin mer än fem gånger per dag, vilket är ett av kriterierna för att ingå i komplikationsfasgruppen. Om man endast ser till de patienter som inte ingår i komplikationsfasgruppen (*Övriga patienter*) tar 70 procent medicin 1-4 gånger per dag.

Andel patienter som tar medicin fem gånger eller fler per dag fördelat per län

Landsting	Andel respondenter i komplikationsfas per län	
	> 5 ggr	
Norrbottnen	43 %	27 %
Stockholm	47 %	34 %
Kronoberg	53 %	33 %
Västerbotten	53 %	34 %
Kalmar	54 %	36 %
Södermanland	55 %	38 %
Uppsala	55 %	36 %
Jönköping	55 %	42 %
Gotland	56 %	44 %
Östergötland	56 %	42 %
Västernorrland	56 %	40 %
Gävleborg	57 %	37 %
Västra Götaland	59 %	43 %
Skåne	59 %	39 %
Värmland	60 %	41 %
Blekinge	64 %	40 %
Halland	65 %	43 %
Örebro	65 %	53 %
Dalarna	65 %	41 %
Jämtland	67 %	39 %
Västmanland	71 %	52 %
Riket	56 %	39 %

Kommentar län:

Det är betydande skillnader mellan länen gällande hur ofta patienter tar sin medicin. Mest frekvent medicinering har patienterna i Västmanland, där 71 procent av respondenterna tar medicin mer än fem gånger per dag. Västmanland är även ett av de län som har flest respondenter som tillhör komplikationsfasgruppen. I Norrbotten tar patienterna medicin minst frekvent. Där tar endast 43 procent av respondenterna medicin fem gånger eller mer per dag. I Norrbotten tillhör endast 27 procent av respondenterna komplikationsfasgruppen.

Detta kan jämföras med riket där 56 procent av respondenterna tar medicin mer än fem gånger per dag. I hela riket tillhör 39 procent av respondenterna komplikationsfasgruppen.

Andel patienter som tar medicin fem gånger eller fler per dag fördelat per län

Län	0 ggr	1-4 ggr	5-9 ggr	>10 ggr
Blekinge	2 %	34 %	60 %	4 %
Dalarna	1 %	29 %	59 %	6 %
Gotland	0 %	44 %	52 %	4 %
Gävleborg	2 %	39 %	49 %	8 %
Halland	1 %	35 %	57 %	8 %
Jämtland	6 %	27 %	59 %	8 %
Jönköpings län	0 %	43 %	51 %	5 %
Kalmar län	0 %	41 %	49 %	6 %
Kronoberg	1 %	46 %	51 %	2 %
Norrbottn	1 %	55 %	38 %	5 %
Skåne	1 %	39 %	53 %	6 %
Stockholms län	2 %	49 %	42 %	5 %
Södermanland	1 %	44 %	49 %	5 %
Uppsala län	2 %	38 %	52 %	3 %
Värmland	1 %	39 %	52 %	8 %
Västerbotten	1 %	43 %	50 %	3 %
Västernorrland	1 %	43 %	53 %	3 %
Västmanland	0 %	28 %	63 %	8 %
Västra Götaland	0 %	40 %	54 %	4 %
Örebro län	0 %	34 %	62 %	3 %
Östergötland	0 %	43 %	51 %	5 %
Riket	1 %	41 %	51 %	5 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen för antal gånger per dag som patienter tar läkemedel.

Nöjd med medicinering

Hur nöjd är du med din nuvarande medicinering?

	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Missnöjd	Mycket missnöjd
Total	286	1224	1329	373	50
/ komplikationsfas	55	369	602	230	26

I tabellen ovan redovisas hur nöjda patienterna är med sin nuvarande medicinering.

	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Missnöjd	Mycket missnöjd
Total	9 %	37 %	40 %	11 %	2 %
/ komplikationsfas	4 %	28 %	46 %	18 %	2 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen av hur nöjda patienterna är med sin nuvarande medicinering.

Kommentar riket:

Knappt en av tio respondenter är mycket nöjda med sin medicinering. I gruppen i komplikationsfas är knappt en av tjugo mycket nöjda. 13 procent av det totala antalet respondenter anger att de är missnöjda eller mycket missnöjda med sin medicinering. Motsvarande siffra för komplikationsfasgruppen är 20 procent.

Andel patienter som är missnöjda eller mycket missnöjda med sin nuvarande medicinering fördelat per län.

Län	Missnöjd eller mycket missnöjd
Västmanland	21 %
Blekinge	20 %
Jämtland	18 %
Gävleborg	14 %
Norrbottn	14 %
Östergötland	14 %
Västerbotten	14 %
Västra Götaland	13 %
Västernorrland	13 %
Södermanland	13 %
Stockholms län	13 %
Kronoberg	13 %
Kalmar län	13 %
Värmland	13 %
Jönköpings län	13 %
Dalarna	12 %
Halland	12 %
Skåne	11 %
Uppsala län	10 %
Örebro län	4 %
Gotland	4 %

Kommentar län:

Minst nöjda med medicineringen är patienterna i Västmanland där mer än var femte patient, 21 procent, är missnöjd eller mycket missnöjd med sin medicinering, tätt följt av Blekinge där motsvarande siffra är 20 procent. På Gotland och i Örebro län anger endast fyra procent av respondenterna att de är missnöjda eller mycket missnöjda med sin medicinering.

Mest nöjda med medicineringen är patienterna i Västerbotten där mer än hälften, 52 procent, anger att de är nöjda eller mycket nöjda.

Nöjd med medicinering per län

Län	Mycket nöjd	Nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Missnöjd	Mycket missnöjd
Blekinge	4 %	32 %	44 %	14 %	6 %
Dalarna	6 %	35 %	45 %	10 %	2 %
Gotland	0 %	44 %	52 %	4 %	0 %
Gävleborg	4 %	31 %	47 %	12 %	3 %
Halland	5 %	38 %	44 %	11 %	1 %
Jämtland	8 %	24 %	45 %	16 %	2 %
Jönköpings län	12 %	34 %	41 %	12 %	1 %
Kalmar län	6 %	40 %	37 %	13 %	0 %
Kronoberg	8 %	40 %	36 %	9 %	4 %
Norrbottnen	17 %	33 %	33 %	13 %	1 %
Skåne	10 %	41 %	37 %	10 %	1 %
Stockholms län	10 %	39 %	35 %	11 %	2 %
Södermanland	4 %	40 %	43 %	13 %	0 %
Uppsala län	12 %	33 %	42 %	8 %	2 %
Värmland	8 %	37 %	40 %	11 %	2 %
Västerbotten	11 %	41 %	33 %	13 %	1 %
Västernorrland	7 %	35 %	43 %	10 %	3 %
Västmanland	10 %	27 %	39 %	20 %	1 %
Västra Götaland	7 %	34 %	43 %	12 %	1 %
Örebro län	12 %	38 %	46 %	4 %	0 %
Östergötland	8 %	36 %	41 %	13 %	1 %
Riket	9 %	37 %	40 %	11 %	2 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen av hur nöjda patienterna i respektive län är med sin nuvarande medicinering.

Upplevd hälsa

Hur tycker du att din hälsa är generell?

	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dålig	Dålig	Mycket dålig
Total	92	1001	1279	789	106
<i>I komplikationsfas</i>	12	282	500	441	47

I tabellen ovan redovisas hur patienterna bedömer sin hälsa.

	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dålig	Dålig	Mycket dålig
Total	3 %	30 %	38 %	24 %	3 %
<i>I komplikationsfas</i>	1 %	22 %	38 %	34 %	4 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen över hur patienterna bedömer sin hälsa.

Kommentar riket:

Var tredje patient i undersökningen, 33 procent, upplever sin hälsa som bra eller mycket bra. Något färre, 27 procent, bedömer sin hälsa som dålig eller mycket dålig. För de patienter som var i komplikationsfasgruppen upplever nästan fyra av tio, 38 procent, att deras hälsa är dålig eller mycket dålig. Knappt var fjärde i komplikationsfasgruppen, 23 procent, upplever sin hälsa som bra eller mycket bra. Att patienter i komplikationsfas är mindre nöjda är ett resultat av att de har haft sjukdomen längre.

Andel patienter som upplever sin hälsa som dålig eller mycket dålig

Län	Dålig eller mycket dålig
Blekinge	40 %
Jämtland	37 %
Västmanland	36 %
Halland	32 %
Gävleborg	31 %
Dalarna	30 %
Norrbottn	30 %
Södermanland	30 %
Kronoberg	28 %
Västra Götaland	28 %
Uppsala län	27 %
Örebro län	27 %
Västerbotten	27 %
Jönköpings län	27 %
Stockholms län	26 %
Östergötland	26 %
Värmland	25 %
Kalmar län	23 %
Västernorrland	23 %
Skåne	21 %
Gotland	15 %

Kommentar län:

I Blekinge anger fyra av tio patienter, 40 procent, att de mår dåligt eller mycket dåligt. I Stockholm upplever nästan fyra av tio patienter 39 procent, att deras hälsa är bra eller mycket bra. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där 33 procent anger att deras hälsa är bra eller mycket bra. 27 procent uppger att den är dålig eller mycket dålig.

Upplevd hälsa per län

Län	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dålig	Dålig	Mycket dålig
Blekinge	2 %	22 %	36 %	38 %	2 %
Dalarna	3 %	31 %	34 %	29 %	1 %
Gotland	0 %	30 %	56 %	15 %	0 %
Gävleborg	0 %	32 %	34 %	27 %	4 %
Halland	0 %	28 %	39 %	26 %	6 %
Jämtland	2 %	35 %	25 %	31 %	6 %
Jönköpings län	5 %	24 %	41 %	26 %	1 %
Kalmar län	3 %	27 %	43 %	21 %	1 %
Kronoberg	2 %	21 %	46 %	25 %	4 %
Norrbottnen	5 %	30 %	33 %	26 %	4 %
Skåne	4 %	33 %	41 %	19 %	2 %
Stockholms län	4 %	35 %	33 %	23 %	4 %
Södermanland	1 %	22 %	47 %	24 %	5 %
Uppsala län	3 %	34 %	35 %	25 %	2 %
Värmland	1 %	28 %	42 %	22 %	4 %
Västerbotten	5 %	30 %	36 %	26 %	1 %
Västernorrland	2 %	32 %	41 %	20 %	3 %
Västmanland	1 %	28 %	34 %	30 %	6 %
Västra Götaland	3 %	30 %	38 %	24 %	4 %
Örebro län	4 %	31 %	38 %	23 %	4 %
Östergötland	1 %	21 %	51 %	23 %	3 %
Riket	3 %	30 %	38 %	24 %	3 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen över hur patienterna i respektive län bedömer sin hälsa.

Känner till behandling

Har du hört talas om följande behandlingar?

DBS/hjärnkirurgi		
	Ja	Nej
Totalt	76 %	17 %
<i>I komplikationsfas</i>	81 %	13 %

Infusionsbehandling med Apomorfin pump		
	Ja	Nej
Totalt	64 %	24 %
<i>I komplikationsfas</i>	74 %	17 %

Infusionsbehandling med Duodopa pump		
	Ja	Nej
Totalt	69 %	21 %
<i>I komplikationsfas</i>	76 %	15 %

Respondenterna har kunnat ange flera svarsalternativ, däribland vet ej.

Kommentar riket:

Större delen av patienterna i undersökningen har hört talas om någon av behandlingarna hjärnkirurgi/DBS, 76 procent, infusionsbehandling med Apomorfin pump, 64 procent, och infusionsbehandling med Duodopa pump, 69 procent. I komplikationsfasgruppen var kännedomen om behandlingsalternativen ännu högre.

Andel patienter som känner till behandling med hjärnkirurgi/DBS

Hjärnkirurgi/DBS		
Län	Ja	Nej
Norrbottnen	87 %	11 %
Västerbotten	84 %	9 %
Blekinge	82 %	12 %
Kronoberg	81 %	11 %
Dalarna	81 %	9 %
Jönköpings län	80 %	17 %
Värmland	79 %	13 %
Halland	78 %	18 %
Skåne	76 %	19 %
Stockholms län	76 %	17 %
Kalmar län	76 %	13 %
Jämtland	75 %	10 %
Gotland	74 %	19 %
Västmanland	74 %	20 %
Östergötland	73 %	20 %
Västra Götaland	73 %	19 %
Örebro län	73 %	22 %
Uppsala län	70 %	16 %
Gävleborg	70 %	23 %
Södermanland	67 %	21 %
Västernorrland	65 %	25 %
Riket	76 %	17 %

Respondenterna har kunnat ange flera svarsalternativ, däribland vet ej.

Kommentar DBS:

Kännedomen om de olika behandlingsmetoderna är relativt stor ute i landet. Lägst kännedom om DBS har patienterna i Västernorrland, där knappt två av tre, 65 procent, känner till behandlingen. Detta kan jämföras med Norrbotten där nästan än nio av tio, 87 procent, känner till behandlingen.

Andel patienter som känner till Infusionsbehandling med Apomorfin pump

Infusionsbehandling med Apomorfin pump		
Län	Ja	Nej
Kalmar län	74 %	10 %
Västerbotten	70 %	16 %
Västmanland	70 %	22 %
Blekinge	70 %	14 %
Jönköpings län	70 %	21 %
Dalarna	68 %	15 %
Uppsala	67 %	17 %
Västra Götaland	67 %	24 %
Gävleborg	65 %	23 %
Norrbottn	64 %	19 %
Värmland	64 %	24 %
Örebro län	64 %	27 %
Stockholms län	63 %	28 %
Gotland	63 %	19 %
Jämtland	63 %	22 %
Halland	61 %	28 %
Västernorrland	61 %	30 %
Östergötland	59 %	27 %
Skåne	58 %	29 %
Kronoberg	56 %	19 %
Södermanland	56 %	30 %
Riket	64 %	24 %

Respondenterna har kunnat ange flera svarsalternativ, däribland vet ej.

Kommentar infusionsbehandling med Apomorfin pump:

När det gäller infusionsbehandling med Apomorfin pump är kännedomen lägst i Södermanland där endast 56 procent känner till metoden. Bäst kännedom finns i Kalmar län där 74 procent har svarat ja.

Andel patienter som känner till Infusionsbehandling med Duodopa pump

Infusionsbehandling med Duodopa pump		
Län	Ja	Nej
Dalarna	82 %	11 %
Kalmar	79 %	11 %
Blekinge	74 %	12 %
Västmanland	73 %	18 %
Uppsala	72 %	15 %
Västerbotten	72 %	17 %
Gävleborg	71 %	19 %
Stockholm	70 %	22 %
Gotland	70 %	19 %
Jönköping	70 %	21 %
Västra Götaland	70 %	22 %
Värmland	69 %	18 %
Halland	69 %	23 %
Norrbottn	69 %	18 %
Örebro	69 %	23 %
Västernorrland	68 %	24 %
Östergötland	68 %	20 %
Södermanland	65 %	24 %
Jämtland	65 %	22 %
Skåne	62 %	26 %
Kronoberg	58 %	19 %
Riket	69 %	21 %

Respondenterna har kunnat ange flera svarsalternativ, däribland vet ej.

Kommentar infusionsbehandling med Duodopa pump:

Patienterna i Kronoberg har lägst kännedom om infusionsbehandling med Duodopa pump, bara 58 procent känner till metoden, vilket kan jämföras med 82 procent av patienterna i Dalarna.

Informationskälla

Var fick du först information om dessa behandlingar?

Totalt antal möjliga respondenter på frågan är 2 868 . Frågan besvarades av 2 743 patienter, vars svar redovisas nedan.

	TV eller dagspress	Parkinson-journalen	Patientträff	På internet	Av annan patient	Behandlande läkare	Behandlande sköterska	Annat
Total	570	1547	676	210	314	688	184	216
<i>I komplikationsfas</i>	203	656	287	64	133	346	91	90

Flera svarsalternativ är möjliga.

	TV eller dagspress	Parkinsonjournalen	Patientträff	På internet	Av annan patient	Behandlande läkare	Behandlande sköterska	Annat
Total	21 %	56 %	25 %	8 %	11 %	25 %	7 %	8 %
<i>I komplikationsfas</i>	18 %	57 %	25 %	6 %	12 %	30 %	8 %	8 %

Flera svarsalternativ möjliga

Kommentar riket:

Den största andelen respondenter, 56 procent, har fått informationen via Parkinsonjournalen, vilket är en förväntad kanal då enkäten genomförts bland Parkinsonförbundets medlemmar. Var fjärde, 25 procent, har först fått informationen från sin behandlande läkare.

Patienterna har fått information om de olika behandlingsalternativen från många olika källor. En av fem, 21 procent, har först fått informationen om behandlingarna via TV eller dagspress. Knappt var tionde, 8 procent, har fått information från internet och var fjärde, 25 procent, via en patientträff.

Andel patienter som först fått information om dessa behandlingar från sin behandlande läkare eller sköterska.

Län	Behandlande läkare	Behandlande sköterska
Västmanland	13 %	3 %
Blekinge	14 %	9 %
Värmland	14 %	5 %
Örebro län	17 %	3 %
Västernorrland	18 %	3 %
Dalarna	20 %	4 %
Sörmland	21 %	2 %
Halland	22 %	6 %
Uppsala län	22 %	12 %
Gävleborg	23 %	1 %
Jämtland	23 %	7 %
Västra Götaland	24 %	7 %
Stockholms län	25 %	3 %
Skåne	27 %	6 %
Östergötland	29 %	5 %
Kalmar län	31 %	0 %
Västerbotten	32 %	22 %
Jönköpings län	32 %	14 %
Norrbottn	35 %	10 %
Kronoberg	36 %	16 %
Gotland	36 %	36 %

Flera svarsalternativ är möjliga.

Kommentar län:

Bara knappt var sjätte patient i Västmanland, 13 procent har fått informationen från sin läkare. Bara 3 procent i Västmanland har först fått information från sin behandlande sköterska. Detta kan jämföras med Gotland där 36 procent fått informationen från sin läkare och lika många anger den behandlande sköterskan som källan de först fått information från. Troligtvis har flera av patienterna på Gotland angivit både läkare och sköterska som svarsalternativ.

Främsta informationskälla per län

Landsting	TV eller dagspress	Parkinson-journalen	Patientträff	På internet	Av annan patient	Behandlande läkare	Behandlande sköterska	Annat
Blekinge	18 %	64 %	16 %	2 %	11 %	14 %	9 %	14 %
Dalarna	19 %	52 %	40 %	11 %	15 %	20 %	4 %	9 %
Gotland	18 %	68 %	36 %	5 %	5 %	36 %	36 %	0 %
Gävleborg	23 %	55 %	25 %	7 %	19 %	23 %	1 %	7 %
Halland	30 %	70 %	30 %	5 %	10 %	22 %	6 %	6 %
Jämtland	23 %	72 %	16 %	7 %	14 %	23 %	7 %	2 %
Jönköpings län	25 %	55 %	16 %	9 %	16 %	32 %	14 %	4 %
Kalmar län	8 %	44 %	47 %	5 %	5 %	31 %	0 %	8 %
Kronoberg	15 %	52 %	30 %	5 %	5 %	36 %	16 %	7 %
Norrbottnen	18 %	47 %	31 %	6 %	14 %	35 %	10 %	13 %
Skåne	19 %	49 %	26 %	8 %	12 %	27 %	6 %	8 %
Stockholms län	22 %	63 %	13 %	11 %	10 %	25 %	3 %	8 %
Södermanland	20 %	59 %	27 %	3 %	6 %	21 %	2 %	17 %
Uppsala län	28 %	47 %	27 %	10 %	18 %	22 %	12 %	6 %
Värmland	20 %	57 %	37 %	7 %	12 %	14 %	5 %	8 %
Västerbotten	18 %	45 %	25 %	6 %	12 %	32 %	22 %	8 %
Västernorrland	24 %	58 %	30 %	10 %	11 %	18 %	3 %	6 %
Västmanland	16 %	64 %	25 %	10 %	9 %	13 %	3 %	10 %
Västra Götaland	20 %	58 %	25 %	5 %	11 %	24 %	7 %	7 %
Örebro län	25 %	77 %	20 %	7 %	7 %	17 %	3 %	7 %
Östergötland	20 %	51 %	28 %	6 %	14 %	29 %	5 %	7 %
Riket	21 %	56 %	25 %	8 %	11 %	25 %	7 %	8 %

Flera svarsalternativ är möjliga.

Information från behandlande läkare

Har du informerats av den läkare som behandlar din Parkinson om någon/några av dessa behandlingsalternativ:

Totalt antal möjliga respondenter på frågan är 2 557 patienter. Totalt svarade 2 027 patienter på frågan.

Hjärnkirurgi/DBS		
Landsting	Ja	Nej
Total	20 %	77 %
I komplikationsfas	27 %	73 %

Infusionsbehandling med Apomorfin pump		
Landsting	Ja	Nej
Total	16 %	84 %
I komplikationsfas	26 %	74 %

Infusionsbehandling med Duodopa pump		
Landsting	Ja	Nej
Total	17 %	83 %
I komplikationsfas	26 %	74 %

Kommentar riket:

Mer än fyra av fem patienter, 84 procent, har inte fått information av sin läkare om infusionsbehandling med Apomorfin pump som ett behandlingsalternativ. Motsvarande siffra för infusionsbehandling med Duodopa pump är 83 procent och för hjärnkirurgi/DBS 77 procent.

När det gäller patienterna i komplikationsfasgruppen har drygt sju av tio inte fått information från sin läkare gällande vilka behandlingsalternativ som finns. Detta trots att rätt behandling är avgörande för livskvaliteten för de patienter som har långt framskriden Parkinsons sjukdom.

Kommentar län:

Det är stor variation mellan länen avseende huruvida de patienter som känner till de olika behandlingsalternativen upplever att de har fått information om vilka behandlingsalternativ som finns att tillgå från sin läkare.

Information från behandlande läkare per län

Hjärnkirurgi/DBS		
Landsting	Ja	Nej
Gävleborg	9 %	91 %
Dalarna	10 %	90 %
Uppsala län	11 %	89 %
Södermanland	12 %	88 %
Värmland	14 %	86 %
Västernorrland	16 %	84 %
Blekinge	18 %	82 %
Gotland	18 %	82 %
Västra Götaland	19 %	81 %
Jämtland	19 %	81 %
Halland	19 %	81 %
Örebro län	20 %	80 %
Västmanland	21 %	79 %
Stockholms län	22 %	78 %
Kalmar län	22 %	78 %
Skåne	22 %	78 %
Jönköpings län	24 %	76 %
Östergötland	25 %	75 %
Västerbotten	31 %	69 %
Kronoberg	34 %	66 %
Norrbottn	35 %	65 %
Riket	20 %	77 %

Kommentar DBS:

I Gävleborg upplever mer än nio av tio, 91 procent, att de inte har fått information av sin läkare om hjärnkirurgi/DBS.

Bäst på att informera patienterna om hjärnkirurgi/DBS är läkarna i Norrbotten där 35 procent av de patienter som känner till de olika behandlingsalternativen upplever att de har informerats. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där endast 20 procent upplever att de fått informationen.

Information från behandlande läkare per län

Infusionsbehandling med Apomorfin pump		
Landsting	Ja	Nej
Blekinge	7 %	93 %
Dalarna	8 %	92 %
Värmland	9 %	91 %
Gotland	9 %	91 %
Norrbottn	9 %	91 %
Gävleborg	11 %	89 %
Västernorrland	13 %	87 %
Örebro län	13 %	87 %
Östergötland	13 %	87 %
Södermanland	14 %	86 %
Skåne	15 %	85 %
Västerbotten	15 %	85 %
Stockholms län	16 %	84 %
Uppsala län	17 %	83 %
Jämtland	17 %	83 %
Jönköpings län	18 %	82 %
Västra Götaland	20 %	80 %
Kronoberg	20 %	80 %
Kalmar län	22 %	78 %
Halland	23 %	77 %
Västmanland	26 %	74 %
Riket	16 %	84 %

Infusionsbehandling med Apomorfin pump

I Blekinge upplever mer än nio av tio, 93 procent, att de inte har fått information av sin läkare om behandlingsalternativet, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet på 84 procent.

Bäst på att informera patienterna om infusionsbehandling med Apomorfin pump är läkarna i Västmanland där 26 procent upplever att de har informerats. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där endast 16 procent upplever att de fått informationen.

Information från behandlande läkare per län

Infusionsbehandling med Duodopa pump		
Landsting	Ja	Nej
Norrbottnen	7 %	93 %
Gävleborg	10 %	90 %
Blekinge	13 %	88 %
Örebro län	13 %	87 %
Västernorrland	14 %	86 %
Jämtland	14 %	86 %
Västerbotten	15 %	85 %
Skåne	16 %	84 %
Värmland	16 %	84 %
Stockholms län	17 %	83 %
Dalarna	17 %	83 %
Östergötland	17 %	83 %
Västra Götaland	18 %	82 %
Södermanland	19 %	81 %
Uppsala län	19 %	81 %
Kronoberg	20 %	80 %
Västmanland	20 %	80 %
Jönköpings län	22 %	78 %
Halland	22 %	78 %
Kalmar län	22 %	78 %
Gotland	31 %	69 %
Riket	17 %	83 %

Infusionsbehandlig med Duodopa pump

I Norrbotten upplever mer än nio av tio, 93 procent, att de inte har fått information av sin läkare om infusionsbehandlig med Duodopa pump.

Bäst på att informera patienterna om infusionsbehandlig med Duodopa pump är läkarna på Gotland där 31 procent upplever att de har informerats. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där endast 17 procent upplever att de fått informationen.

Intresserad av att utredas för behandling

Hur ställer du dig till att utredas för någon av dessa behandlingar:

Totalt antal möjliga respondenter på fråga 14 är 2 557 patienter. Frågan besvarades av 2316 respondenter.

	Intresserad	Är ej intresserad	Har ej behov
Total	1089	417	810
<i>/ komplikationsfas</i>	564	187	169

I tabellen ovan redovisas antalet patienter.

	Intresserad	Är ej intresserad	Har ej behov
Total	47 %	18 %	35 %
<i>/ komplikationsfas</i>	61 %	20 %	18 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen mellan patienter.

Kommentar riket:

Nästan hälften av alla respondenter, 47 procent, är intresserade av att utredas för behandling. Av de patienter som ingår i komplikationsfas är drygt sex av tio, 61 procent, intresserade av att utredas för behandling.

Andel patienter per län som är intresserade av att utredas för någon av dessa behandlingar.

Landsting	Intresserad
Gotland	69 %
Jämtland	63 %
Örebro län	57 %
Kalmar län	55 %
Västmanland	52 %
Jönköpings län	52 %
Västra Götaland	51 %
Norrbottn	51 %
Värmland	49 %
Gävleborg	48 %
Blekinge	47 %
Stockholms län	47 %
Halland	46 %
Dalarna	45 %
Västernorrland	44 %
Södermanland	43 %
Västerbotten	42 %
Uppsala län	42 %
Skåne	42 %
Östergötland	39 %
Kronoberg	37 %

Kommentar län:

Mest intresserade av att utredas för någon av dessa behandlingar är patienterna på Gotland, 69 procent, följt av Jämtland, 63 procent, och Örebro län, 57 procent.

Minst intresserade av att utredas för någon av dessa behandlingar är patienterna i Kronoberg, 37 procent, följt av Östergötland, 39 procent samt Skåne och Uppsala län, 42 procent.

Intresserad av att utredas för behandling per län

Landsting	Intresserad	Är ej intresserad	Har ej behov
Blekinge	47 %	21 %	32 %
Dalarna	45 %	20 %	35 %
Gotland	69 %	25 %	6 %
Gävleborg	48 %	19 %	34 %
Halland	46 %	27 %	28 %
Jämtland	63 %	9 %	29 %
Jönköpings län	52 %	12 %	36 %
Kalmar län	55 %	14 %	32 %
Kronoberg	37 %	20 %	43 %
Norrbottn	51 %	18 %	31 %
Skåne	42 %	18 %	40 %
Stockholms län	47 %	19 %	35 %
Södermanland	43 %	17 %	40 %
Uppsala län	42 %	13 %	44 %
Värmland	49 %	18 %	33 %
Västerbotten	42 %	20 %	38 %
Västernorrland	44 %	19 %	37 %
Västmanland	52 %	19 %	29 %
Västra Götaland	51 %	16 %	33 %
Örebro län	57 %	16 %	27 %
Östergötland	39 %	17 %	43 %

I tabellen ovan redovisas den procentuella fördelningen mellan patienter per län.

Antal patienter som svarat att de är intresserade men nekats på grund av angivet skäl.

Landsting	Ej tillräckligt sjuk	Svårt sjukdom	Hög ålder	Nedsatt minnet	Mentala symtom (hallucinationer, depression)	Talsvårigheter	Svårt att kunna hantera utrustningen	Sociala skäl	Geografiska skäl	Ekonomiska skäl (dyr behandling)	Annat
Total	200	29	102	58	64	57	55	7	3	46	176
<i>I komplikationsfas</i>	98	19	59	36	35	30	37	2	2	33	100

Flera svarsalternativ möjliga.

Kommentar riket:

Totalt har 526 personer nekats behandling på grund av ovanstående angivna skäl.

I alla län utom Dalarna och Värmland har patienter nekats behandling på grund av ekonomiska skäl. Totalt har 46 personer i Sverige nekats behandling på grund av ekonomiska skäl. Det vanligaste skälet till att man nekats behandling är att den behandlande läkaren anser att man inte är tillräckligt sjuk.